BIBOB IN LIMBURG IN ENKELE CIJFERS:

- In 2005 weigerden de gemeenten Maastricht, Sittard-Geleen, Heerlen, Kerkrade en Valkenburg 11 van de 115 aangevraagde drank- en horecavergunningen of trokken deze in. Venlo weigerde er 11 van de 102.
- In 2006 waren er dat in Zuid-Limburg 30 van de 180; in Venlo 7 van de 133.
- In 2007 weigerden de vijf Zuid-Limburgse gemeenten samen 40 van de 325 aangevraagde vergunningen. Venlo weigerde er 5 van de 62.
- De provincie weigerde in totaal 8 milieuvergunningen.

'Geen gemeente teruggefloten door rechter'

„Gelukkig ken ik in Zuid-Limburg geen gevallen waarin een gemeente te snel naar het middel Bibob heeft gegrepen en is teruggefloten door de rechter. Dat zou ik wel verontrustend hebben gevonden, omdat wij daar heel zorgvuldig mee omgaan. Maar het blijft mensenwerk; de rechtspraak moet onafhankelijk iets kunnen vinden." **Co-auteur Handboek Bibob Frank Rovers**

Vergunning? Nee, tenzij...

Het Stationsplein in Roermond. Deze foto siert de kaft van het Handboek Bibob. foto **Fer Traugott**

Hoe kunnen gemeenten voorkomen dat ze criminelen helpen door bijvoorbeeld vergunningen te verlenen? Het onlangs verschenen Handboek Bibob wil ambtenaren de weg wijzen. Co-auteur Frank Rovers vertelt hoe de Zuid-Limburgse 'operatie Schone Handen' gestaag uitdijt.

door **Annelies Hendrikx**

Neem nou die belwinkel ergens in het centrum van een middelgrote gemeente in Zuid-Limburg. Scootertjes rijden er af en aan, het is een komen en gaan van mensen die in elk geval overduidelijk niet bellen: die belwinkel zou wel eens een dekmantel kunnen zijn. Gemeente, Belastingdienst, FIOD/ECD, SIOD, politie en openbaar ministerie blijken allemaal specifieke informatie over de betreffende belwinkel te hebben. In Zuid-Limburg wisselen ze volgens een convenant die info met elkaar uit. En voilà: je kunt niet alleen de overlast doen stoppen, maar ook de eventuele misstanden die erachter zitten aanpakken.

Frank Rovers, projectleider van het Regionaal Expertise- en Informatiecentrum (RIEC) en co-auteur van het onlangs verschenen Handboek Bibob, is razend enthousiast over deze geïntegreerde samenwerking. Volgens het Convenant Ketensamenwerking Bestuurlijke Aanpak Georganiseerde Criminaliteit wordt gepoogd criminele organisaties langs alle kanten dwars te zitten.

Het is uitgevonden in Zuid-Limburg, zegt Rovers trots: het is een beetje zijn kindje en zelfs Amsterdam toont grote interesse. Maar het is geen Bibob. Het heeft hoegenaamd niets te maken met Bibob, het gaat veel verder. Bibob gaat alleen over vergunningplichtige activiteiten, terwijl met het convenant wordt gepoogd ook niet-vergunningplichtige zaken transparanter te maken en eventueel aan te pakken. „Bibob is wel het bindmiddel geweest voor het bij elkaar brengen van opsporing, fiscus en openbaar bestuur. Zonder Bibob was dit convenant er niet gekomen."

Maar aanleiding voor dit interview is toevallig wel de verschijning van het Handboek Bibob, een dikke pil die gemeenteambtenaren de weg wil wijzen naar de wet Bevordering Integriteitsbeoordeling Openbaar Bestuur. En vooral wil leren welk huiswerk ze zelf kunnen doen alvorens ze aankloppen bij het Landelijk Bureau Bibob voor een advies. Ze kunnen voor informatie en trainingen ook terecht bij het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC), dat is gevestigd bij de politie Limburg-Zuid in Heerlen.

Hoe kunnen gemeenten voorkomen dat ze ongewild criminelen helpen door bijvoorbeeld vergunningen te verlenen? Waar moeten ze op letten bij een vergunningaanvraag? Frank Rovers verstrekt enige uitleg over de 'operatie Schone Handen', waarin Zuid-Limburg, na Amsterdam, het voortouw heeft genomen. „Om te beginnen moet je letten op de antecedenten van de aanvrager: is het een 'foute' ondernemer? Op de bedrijfsstructuur: is die duidelijk of wordt er een aantal onbelangrijke bv's opgevoerd om bijvoorbeeld het verschil tussen een stroman en de feitelijke exploitant te verbloemen? Is de financiering transparant? Is er sprake van onduidelijke, buitenlandse leningen? Dan is er mogelijk sprake van zwart, crimineel geld. Je moet een automatische achterdocht ontwikkelen en heel goed opletten of je de juiste info krijgt. Want sommigen reiken je die bewust niet aan om hun malafide karakter te verhullen, terwijl zij het wel zelf zijn die moeten bewijzen dat het geld van bonafide zaken afkomstig is." Gemeenten hebben, eventueel via het RIEC, ook - zij het beperkt - toegang tot politie-informatie.

'Je moet achterdochtig zijn en heel goed opletten of je de juiste info krijgt.'

Via deze operatie Schone Handen hebben de gemeenten Maastricht, Sittard-Geleen, Heerlen, Kerkrade en Valkenburg de afgelopen jaren tientallen drank- en horecavergunningen geweigerd en soms ingetrokken. In de loop van dit jaar hebben ook de meeste andere Zuid-Limburgse gemeenten zich aangesloten bij Schone Handen; vier zijn nog bezig met de voorbereidingen. Want ze moeten er wel capaciteit en geld voor vrijmaken en dat is soms een probleem. Aan de noodzaak twijfelt inmiddels niemand meer, weet Rovers. „Het standpunt is steeds vaker: 'je krijgt géén vergunning, tenzij...', terwijl het voorheen andersom was."

De wet Bibob is overigens het 'ultimum remedium', benadrukt Rovers en komt pas in beeld bij twijfelgevallen of bij zaken waarin het een gemeente niet lukt een duidelijk beeld te krijgen. „Dan kloppen gemeenten aan bij het Landelijk Bureau Bibob (LBB), dat meer mogelijkheden heeft om gesloten bronnen, zoals die van de Belastingdienst en justitie, te raadplegen."

Dat LBB komt vervolgens met een advies. Bij een 'ernstig gevaar-advies' (grote kans dat de vergunning ook gebruikt wordt voor het plegen van strafbare feiten) kan de gemeente de vergunning weigeren; luidt het advies 'mindere mate van gevaar', dan kan de gemeente extra voorwaarden verbinden aan de vergunning.

Het akelige van deze procedures is dat er niet uitgegaan hoeft te worden van 'onschuldpresumptie': bewijs voor strafbare feiten is niet vereist, een 'redelijk vermoeden' is voldoende voor het weigeren van een vergunning. Uniek voor Europa, zegt Rovers, maar volgens hem mag het geen *fishing expedition* worden en evenmin mag gelden 'eens een dief, altijd een dief'. „Het vermoeden moet wel hard worden gemaakt. Daar zijn verschillende overheden al mee onderuitgegaan, al is dat in Zuid-Limburg nog nergens het geval geweest. Het is ook goed dit soort zaken door de rechter te laten toetsen. De wet is nog jong, er is weinig jurisprudentie."

In Groningen bijvoorbeeld haalde burgemeester Jacq Wallage in februari bakzeil bij de Raad van State: zijn op Bibob gebaseerde besluit om de vergunning van een bordeelhouder in te trekken, werd ongedaan gemaakt. Groningen en ook het LBB waren uitgegaan van informatie van de Criminele Inlichtingen Eenheid (de inlichtingendienst van de recherche), die vernam dat de exploitant betrokken zou zijn bij vrouwenhandel. Daarnaast lagen er twee niet nader onderzochte aangiftes van vrouwen die in het bordeel werkten en stelden slachtoffer van mensenhandel te zijn. „Boterzacht", zegt Frank Rovers. „Daarmee red je het niet."

Binnenkort worden verschillende activiteiten vergunningplichtig gemaakt die dat nu nog niet zijn, zodat Bibob ook gaat gelden voor internet- en belwinkels, *headshops*, uitzendbureaus, gokhallen, evenementen en vastgoedtransacties met de overheid als private partij.

Maar stiekem hoopt Frank Rovers dat daar niet al te veel haast mee wordt gemaakt. Omdat hij veel meer heil verwacht van het samenwerkingsconvenant, dat probeert niet-vergunningplichtige zaken aan te pakken. „Bibob is een werend middel, je kunt alleen de vergunning weigeren. Via het convenant is ook de eventuele misstand erachter aan te pakken. Dat is het mooie ervan."

Mag helder zijn waar Rovers' volgende boek over gaat.